

Streszczenie rozprawy doktorskiej

mgr Katarzyny Kaczorowskiej

pt. Skazani stwarzający poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu

**Przygotowanej pod kierunkiem dra hab. Tomasza Kalisza prof. Nadzw. U.Wr.
(promotor) oraz dr Kamili Mrozek (promotor pomocniczy)**

Rozprawa doktorska podejmuje problematykę skazanych zakwalifikowanych do więźniów stwarzających poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu karnego. W literaturze przedmiotu oraz praktyce penitencjarnej wobec tej kategorii więźniów używa się zamiennie pojęć więzień „niebezpieczny”, skazany „niebezpieczny”, „N”-ka.

W niniejszej dysertacji, autorka dokonała analizy aktualnego modelu postępowania ze skazanymi stwarzającymi poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu karnego, ze szczególnym uwzględnieniem procedury nakładania i weryfikacji statusu „N”, prowadzonych oddziaływań penitencjarnych, adekwatności podejmowanych wobec tej kategorii osadzonych środków bezpieczeństwa oraz wpływu przymusowej izolacji i ograniczeń wynikających z reżimu więźnia „niebezpiecznego” na kondycję psychofizyczną skazanych. W rozprawie doktorskiej dokonano oceny realizowania w praktyce penitencjarnej zaleceń i standardów międzynarodowych w postępowaniu ze skazanymi ze statusem „N”, jak również wdrażania zaleceń pokontrolnych wydawanych przez instytucje krajowe i międzynarodowe.

W procedurze badawczej zastosowano metodę historyczną, analizy aktów prawnych, analizy literatury oraz metodę sondażu diagnostycznego. W oparciu o zastosowane metody badawcze w dysertacji dokonano całościowej analizy obowiązującej praktyki postępowania ze skazanymi zakwalifikowanymi do więźniów „niebezpiecznych” w kontekście przeprowadzonych badań empirycznych oraz obowiązujących przepisów i standardów międzynarodowych.

Rozprawa doktorska składa się z czterech rozdziałów poprzedzonych rozważaniami wstępnymi i zakończonych wnioskami.

W rozdziale I dysertacji dokonano analizy terminologicznej pojęcia skazanego „niebezpiecznego” obowiązującej w piśmiennictwie oraz regulacjach prawnych. W dalszej

części przedstawiono ewolucję postępowania z więźniami „niebezpiecznymi”, ukazującą kształtowanie się modelu postępowania z tą kategorią więźniów.

W rozdziale II zaprezentowano kształtowanie się idei ochrony praw skazanych „niebezpiecznych” w kontekście obowiązujących standardów międzynarodowych. Istotną część tego opracowania, poświęcono międzynarodowym i krajowym podmiotom, sprawującym kontrolę przestrzegania praw osadzonych zakwalifikowanych do kategorii „N”. Szczegółowo przeanalizowano działalność Europejskiego Komitetu do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT) w oparciu o wizytacje jednostek penitencjarnych przeprowadzonych w latach 1996 – 2022. Dokonano również dokładnego przeglądu orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka dotyczącego spraw osadzonych ze statusem „N”, a obejmującego lata 2008 – 2022. Zwrócono również uwagę na działalność Rzecznika Praw Obywatelskich w kontekście przeprowadzonych wizytacji jednostek penitencjarnych w latach 1998 – 2022 oraz działającego ramach Biura RPO Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur. Przeanalizowano wyniki z kontroli dokonanych przez Krajowy Mechanizm Prewencji w zakładach karnych i aresztach śledczych w latach 2008 – 2022. Dokonano również oceny działalności kontrolnej Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, w kontekście zapewnienia gwarancji ochrony praw osób pozbawionych wolności.

Rozdział III poświęcono omówieniu aktualnego modelu postępowania ze skazanymi „niebezpiecznymi”. Zwrócono uwagę na realizację w praktyce funkcji i celów kary pozbawienia wolności w świetle kodeksu karnego wykonawczego z 1997 r. Dokonano również oceny procedury kwalifikowania skazanych jako wymagających umieszczenia w wyznaczonym oddziale lub celi zakładu karnego typu zamkniętego. Szczególną uwagę zwrócono na charakter prawny decyzji kwalifikującej do kategorii osadzonych stwarzających poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu. Uwagę poświęcono także kwestii przesłanek kwalifikowania skazanych do kategorii więźniów „niebezpiecznych” oraz kontroli prawidłowości procedur kwalifikowania do osadzonych wymagających umieszczenia w wyznaczonym oddziale lub celi. Szczególną uwagę zwrócono na charakter prawny decyzji kwalifikującej do kategorii osadzonych stwarzających poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu. Uwagę poświęcono także kwestii przesłanek kwalifikowania skazanych do kategorii więźniów „niebezpiecznych” oraz kontroli prawidłowości procedur kwalifikowania do osadzonych wymagających umieszczenia w wyznaczonym oddziale lub celi zakładu karnego zamkniętego. Przeanalizowano także obowiązujące regulacje prawne dotyczące postępowania wobec skazanych ze statusem „N” oraz realizowania ich w praktyce penitencjarnej. Przeprowadzono

również ocenę prowadzonych oddziaływań penitencjarnych stosowanych w postępowaniu ze skazanymi „niebezpiecznymi”.

W rozdziale IV zaprezentowano wyniki badań dotyczących postępowania ze skazanymi stwarzającymi poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu. Wyniki poprzedzono rozważaniami obejmującymi przedstawienie sposobu realizacji badań, jak również dokonano charakterystyki badanych populacji.

Wrocław, dn. 29.03.2024r. Katarzyna Koźłowska